

Vakbeweging en kinderopvang

Kwaliteit voor kinderen

Het onderwerp 'kinderopvang' staat de laatste tijd weer volop in de belangstelling. Hoewel de Tweede Kamer al in 1982 (met Van Agt en Den Uyl, en Hedy d'Ancona als staatssecretaris voor emancipatiezaken) een motie aannam, waarin het kabinet de taak kreeg te komen tot een landelijke, wettelijke en financieringsregeling voor zoveel mogelijk vormen van kinderopvang, werd er door Lubbers en de zijnen gedereguleerd, gedecentraliseerd en bezuinigd. Alle lijvige rapporten en fraaie woorden over emancipatie ten spijt. In mei 1987 werd echter opnieuw een motie aangenomen. De strekking daarvan was dat de belastinggelden die vrijkomen door het vervallen van de, pas in 1984 ingestelde, aanvullende arbeidstoeslag voor werkn(e) (st)ers met kinderen onder de 12 jaar, waarmee per jaar een bedrag gemoeid zou zijn van 125 miljoen gulden, bestemd moeten blijven voor een beleid met betrekking tot kinderopvang. Tenminste, als het belastingherzieningsplan van de commissie Oort doorgaat. Over de inhoud van een dergelijk beleid werd overigens niets gezegd. Voorjaar 1988 zal het kabinet, in de persoon van minister De Koning, met een standpunt komen.

Al met al reden genoeg voor de PvdA en VVD, op grond van welke overwegingen dan ook, niet stil te zitten. De PvdA is bezig met de aanpassing van een al eerder ingediend initiatief-wetsvoorstel. De VVD bracht afgelopen maand het rapport "Kansen voor kinderopvang" uit. Opvallend daarbij is dat beide partijen elkaar kennelijk kunnen vinden in de opvatting dat kinderopvatting de overheid wel degelijk een zorg zou moeten zijn. Dit in tegenstelling tot de regering (om van werkgevers maar te zwijgen), die de verantwoordelijkheid voor het krijgen, verzorgen en opvoeden van kinderen nog steeds bij de individuele ouders legt en bij voorkeur wil laten liggen. Er dus ook geen geld voor over heeft.

Ouderschapsverlof

Dat kwam bijvoorbeeld naar voren in juli van dit jaar, toen het kabinet - na eindeloos getouwtrek - een wettelijke regeling voor ouderschapsverlof uit de hoed toverde. Kort samengevat kunnen volgens deze regeling werkn(e) (st)ers gedurende de eerste vier levensjaren van een kind een half jaar deeltijdverlof opnemen voor maximaal het aantal uren dat méér dan 20 uur per week wordt gewerkt. Op eigen kosten wel te verstaan. Hoeveel mensen kunnen zich dat veroorloven? Ieke van den Burg, beleidsmedewerkster van het FNV-Vrouwensekretariaat, hierover in De Waarheid van 10 juli 1987: "Het ziet er naar uit dat er maar een zeer selecte groep mensen ge-

bruik van de regeling zal maken, als die zo mager blijft als nu voorgesteld. Nauwelijks mannen, maar ook weinig vrouwen; hoogstens een aantal (meer dan 20 uur werkende) vrouwen die aan alle eisen voldoen, en die een zo goed verdienende partner hebben dat ze een half jaar het geld kunnen missen. (...) We zijn niet tégen de regeling: het is prima dat er meer recht komt op deeltijdwerk. Maar wat ons betreft zou dat

recht veel ruimer moeten zijn, en meer aangekleed: mét een collectief gefinancierd uitkeringsrecht, en minstens mét behoud van volledige sociale zekerheids- en pensioenopbouwrechten. Een flinke verlenging van het veel te korte bevallingsverlof, gecombineerd met een forse uitbreiding van kwalitatief goede toegankelijke en betaalbare kinderopvang staat hoger op ons prioriteitenlijstje!"

En daar wringt de schoen 'm nou net.

Plannetjes VVD en PvdA

Gelijkoortige kritiek kan met name op de plannen van de VVD worden geleverd. Als we de krantenberichten mogen geloven, komen die neer (naar analogie van de aanvullende arbeidstoeslag en te financieren met de al eerder genoemde 25 miljoen gulden) op een belastingfaciliteit. Van tweeverdiener met kinderen onder de 5 jaar zou de minstverdienende partner 12 procent van zijn/haar belasting mogen aftrekken tot een maximum van f 5.000,- per jaar (het is juist om te spreken van een verhoging van de belastingvrije voet met het betreffende

bedrag). Voor ongeveer 150.000 gezinnen of leefeenheden zou dat per jaar een belastingvoordeel opleveren van gemiddeld f 800,- netto.

Dat klinkt allemaal misschien wel leuk, maar:

- de huidige aanvullende arbeidstoeslag van maximaal f 787,- bruto per jaar geldt - grofweg gezegd - per ouder en bovendien voor werkenden met kinderen onder de 12 jaar.

- éénoudergezinnen schijnen in het VVD verhaal niet voor te komen en juist daar zijn het veelal vrouwen die zich maar moeten zien te redden.

- mensen met een hoger inkomen hebben meer profijt van de liberale bedenksels dan hun minder fortuinlijke zusters en broeders. Ook al omdat niet uitgegaan wordt van de werkelijk te maken kosten, zal het VVD-voorstel de laatsten weinig soelaas bieden.

- uitbreiding van voorzieningen voor kinderopvang, zoals kinderdagverblijven, wordt helemaal niet overwogen. Zo ver moet de overheidsbemoeienis nu ook weer niet gaan. Bovenstaande bedenkingen leven ook binnen de PvdA, maar haar initiatief-wetsvoorstel van eind vorig jaar is evenmin baanbrekend te noemen. Daarin wordt gekoerst op belastingaftrek voor winstmakende bedrijven die krècheplaatsen huren voor kinderen van werkne(em)(st)ers dan wel in eigen huis maatregelen treffen voor kinderopvang. De PvdA had daar oorspronkelijk niet meer dan 30 miljoen gulden voor gereserveerd. In het gewijzigde wetsvoorstel, waar zoals gezegd nog aan gewerkt wordt, zullen ook niet-winstmakende bedrijven, overheids- en andere instellingen worden betrokken.

Natuurlijk is het goed dat de betrekkelijke stilte in Den Haag doorbroken wordt, maar niet in de verste verte wordt tegemoet gekomen aan de wensen en gedachten die over deze materie in de vakbeweging en vooral onder FNV-vrouwen leven. Zeker voor werkende of herintredende vrouwen - maar ook voor mannen en niet te vergeten kinderen - zijn goede regelingen rond zwangerschap, bevalling en ouderschap van groot belang. Dat blijkt weer eens overduidelijk uit de brochure "Arbeid tot en met zwangerschap en zorg (Het A tot Z van verlofregelingen en kinderopvang)", die april dit jaar door het FNV-Vrouwensekretariaat werd uitgebracht.

Het zou te ver voeren deze gedegen brochure, waarin veel CAO-voorbeeldteksten zijn opgenomen, helemaal na te lopen. We beperken ons hier tot kinderopvang.

Kinderopvang anders bekeken

Ofschoon niet alles waarvoor in de brochure gepleit wordt, FNV-beleid genoemd kan worden, hebben zich daarin wel enkele verschuivingen voorgedaan. Zo is het standpunt dat kinderopvang louter en alleen een overheidsaangelegenheid is, losgelaten. Bedrijfskrèches komen in het vizier van de vakbeweging.

Intussen vinden FNV-vrouwen en het Vrouwensekretariaat dat kwalitatief goede en betaalbare kollektieve kinderopvang de beste oplossing is en blijft voor problemen die samenhangen met het combineren van een baan en kinderen. En dat in de eerste plaats de overheid aan haar verantwoordelijkheid op dit terrein vorm zou moeten geven. Door met geld over de brug te komen, regels en kwaliteitsnormen op te stellen en controle uit te oefenen. Maar wachten daarop duurt wel erg lang. Van minister De Koning valt volgend jaar geen radikaal andere visie te verwachten dan tot nog toe gehuldigd. Het kabinet lonkt naar een regeling voor gastouderschap en laat het verder over aan lagere regionen (gemeenten) of aan de 'sociale partners'.

Terwijl er een schreeuwende behoefte bestaat aan kinderopvangvoorzieningen. Al in 1984 constateert de door de overheid zelf ingestelde Interdepartementale Werkgroep Kinderopvang een tekort aan 24.000 plaatsen. Mede door de toename van het aantal vrouwen (met kinderen) die betaald werk willen, groeit die behoefte (en dus het tekort) evenredig. De Emancipatieraad schat eind 1986 (in haar Vijf-jarenplan Uitbreiding Kinderopvang) dat de behoefte aan georganiseerde kinderopvang rond 1990 20 maal het huidige aanbod zal zijn.

Eén van de grootste angsten is dat op deze groeiende 'kinderopvangmarkt' allerlei commerciële wildgroei zal plaatsvinden. Er zijn altijd wel slimme lieden die een winstgevend gaatje zien. Dus politieke druk blijft nodig. Het FNV-Vrouwensekretariaat heeft daarom het initiatief genomen het Landelijk Platform Kinderopvang (met politieke en andere vrouwenorganisaties en het

Werkgemeenschap Kindercentra Nederland) nieuw leven in te blazen. Maar ook voor de FNV-bonden is een duidelijke taak weggelegd, zeker als het gaat om (CAO-regelingen voor) bedrijfskinderopvang.

'Scoren'

Dat er enorme belangstelling bestaat voor dit onderwerp, bleek niet alleen uit de door het FNV-Vrouwensekretariaat georganiseerde en druk bezochte (ook door mannen) themadag over bedrijfskinderopvang van 3 oktober. Ook initiatieven zijn er genoeg. In de voor die dag uitgegeven themakrant "De baas past op de kleintjes" worden daarvan voorbeelden gegeven (Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds, PTT, Nederlandse Spoorwegen, Unilever Vlaardingen, Hoogovens, vrouwen in de grafiese sector). Je zou dus zeggen dat er door bonden op dit punt te 'scoren' moet zijn. Al was het alleen maar in het kader van alle mooie voornemens ten aanzien van vrouwen in "FNV 2000". Verschillende bonden zijn daar ook mee bezig, bijvoorbeeld de Dienstenbond bij de banken.

Kwaliteit

De kwaliteit van kinderopvang is daarbij een belangrijk punt. Onder kwaliteit wordt dan verstaan (citaat uit het verslag van de themadag in de Nieuwsbrief Vrouwen van november 1987):

"groeps grootte (aantal leidsters per aantal kinderen van een bepaalde leeftijdsgroep), veiligheidseisen, professionaliteit en arbeidsvoorwaarden van het personeel, maar ook: werkwijze en pedagogische aanpak. Daarnaast een aantal zaken die specifiek bij bedrijfsopvang aan de orde zijn: toegankelijkheid van de voorzieningen voor alle personeelsleden, garanties voor continuïteit, de relatie met werktijden van de ouders, de ouderbijdragen, betrokkenheid en medezeggenschap van werknemers via ondernemingsraad of medezeggenschapscommissie". Met de aantekening dat krèche-leid(st)erschap een vak is, waarvoor een goede opleiding nodig is en waarvoor je kwaliteiten moet hebben. Maar ook dat het een beroep is dat zwaar ondergewaardeerd wordt (al weer iets waar bonden voor op kunnen komen). Alles bij elkaar niet niks en de discussie daarover is dan ook nog lang niet afgesloten.

De centen

Nog even afgezien van allerlei ideologische prietpraat van regering en werkgevers en vooroordelen die ouders zelf nog vaak hebben met betrekking tot kinderopvang, draait het uiteindelijk om de kosten. In de brochure "A tot en met Z" wordt nadrukkelijk gesteld dat die kosten zo veel mogelijk kollektief gemaakt moeten worden en door de bonden in het arbeidsvoorwaardenbeleid betrokken. (Met in het achterhoofd dat op de langere termijn centrale regelingen tot stand moeten komen, gefinancierd uit belastingen en/of volksverzekeringen. Wat neer zou komen op kinderopvang als basisvoorzienig voor iedereen.)

Als overgang tussen de huidige situatie en een meer ideale worden - inklusief kostenberekeningen - stimuleringsregelingen voorgesteld: een stimuleringsregeling kollektieve financiering bedrijfskrèches (waaraan werkgevers, bijvoorbeeld bedrijfstakgewijs, meebetalen) en een stimuleringsregeling kinderopvang (waar de overheid uit belastinggelden haar steentje aan bijdraagt). Niet zulke eenvoudige berekeningen en voorstellen, waar we voor het gemak nu verder niet op ingaan. Wel wordt duidelijk dat de kosten voor kinderopvang lang niet zo hoog hoeven zijn als door tegenstanders wordt beweerd.

Hoe verder

Om het allemaal voor elkaar te boksen is weer een ander kwestie. We krijgen tenslotte niets voor niets en de economische crisis werkt ook niet mee. Veel zal afhangen van de activiteiten die met name vrouwen in hun eigen werksituatie of woonplaats en binnen de bond ontplooiën. Het FNV-Vrouwensekretariaat heeft zich in ieder geval een aantal duidelijke taken gesteld: zorgen voor een goede inbreng van de FNV in diverse adviesorganen; initiatieven tot en een actieve deelname aan het Landelijk Platform Kinderopvang om druk op de overheidsketel te houden ten aanzien van kinderopvang; stimuleren en bundelen van initiatieven in bonden en regionale vakbondsvrouwengroepen.

Hans Franssen van de Putte